

Η ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΥΠΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΕΝ ΔΙΑΣΠΟΡᾶ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΚΛΗΣΙΣ ΑΥΤΗΣ

Υ Π Ο

ΒΑΡΝΑΒΑ Δ. ΤΖΩΡΤΖΑΤΟΥ

Μητροπολίτου Κίτρους

Ἀποτελεῖ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κανονικὸν δικαίωμα, συνδεδεμένον πρὸς τὴν μακράϊωνα ὀρθόδοξον παράδοσιν, ἢ διαποιόμανσις τῶν χριστιανῶν, τῶν διαβιούντων ἐν περιοχαῖς, αἵτινες κεῖνται ἐκτός τῶν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καθορισθέντων ὀρίων ἢ τῆς δικαιοδοσίας τῶν Πατριαρχικῶν ἢ Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἐπομένως καὶ τῶν ἐν διασπορᾷ Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν¹, οὐχὶ ἀπλῶς πρὸς ἐξύψωσιν ἢ διεύρυσιν τῶν προνομίων τοῦ

1. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀπορρέει κυρίως ἀπὸ τοῦ κη' Κανόνος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (451), ἐνισχυόμενον καὶ ὑπὸ τῶν θ' καὶ ιζ' Κανόνων τῆς αὐτῆς Συνόδου. Ὁ κη' Κανὼν, ἀπονείμας *de jure* εἰς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ὄντος, οὗτος *de facto* ἤδη ἐκέκτετο, διαλαμβάνει καὶ τὰ ἐξῆς: «... τοὺς τῆς Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιατικῆς καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόποις τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἀγιοτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας...» (Γ. Ράλλη - Μ. Πολίτη, Σύνταγμα τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν Κανόνων, τόμ. I-VI, Ἀθήναι 1852-1859, τόμ. II, σελ. 280-286). Περὶ τοῦ ἐν λόγῳ Κανόνος, παρασχόντος ἀφορμὴν εἰς μακρὰς συζητήσεις καὶ διενέξεις μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς, ὡς καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἀντιγνωμιῶν, αἵτινες ἐξεδηλώθησαν ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν ρωμαιοκαθολικῶν ἱστορικῶν καὶ κανονολόγων, παρὰ τὰς ὀλίγας φωτεινὰς ἐξαιρέσεις, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τινων ρώσων θεολόγων, βλ. J. D. Mansi, *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima Collectio*, κατ' ἀνατύπωσιν καὶ ἐπέκτασιν ὑπὸ J. B. Martin-L. Pétit, τόμ. 1-53, Paris-Leipzig 1901-1927, τόμ. 6 καὶ 7. E. d. Schwartz, *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, Berolini - Lipsiae 1914-1940. *Concilium Universale Chalcedonense*, I, 3, 95 ἐξ. Γρ. Ζιγαβηνοῦ, Περὶ τῶν ἐν διασπορᾷ Ὀρθοδόξων Παροικῶν καὶ Ἐκκλησιῶν, ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀλήθειᾳ», Κωνσταντινούπολις, ἔτος ΚΖ' (1907), σελ. 41-46, 86-92. V. Grumel, *Patriarchat Byzantin, Regestes des Actes du Patriarchat Byzantin*, Paris 1932-1947. A. Wuyts, *Le 28 canon de Chalcedoine et le fondement du Primat Romain*, ἐν «*Orientalia Christiana Analecta*», 1951, σελ. 265-282. E. Herman, *Chalkedon und die Ausgestaltung des Konstantinopolitanischen Primats*, ἐν A. Grillmeier-H. Bacht, *Das Konzil von Chalkedon*, Würzburg 1953, σελ. 459-490. Th. O. Martin, *The Twenty-eighth Canon of Chalcedon. A background note*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 765-783. J. Olsr-J. Gill, *The Twenty-eighth canon of Chalcedon in dispute between Constantinople and Moscow*, αὐτόθι: 1954. J. Andreev, *Konstantinopol'skij Patriarkhi ot vremeni Chalkidonskago Sobora do*

Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς εὐστόχως παρετηρήθη², ἀλλὰ διὰ τὴν κατὰ τόπους περὶ ἓν κέντρον ἐνότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τῆς διασπορᾶς, ἐκ πολλῶν ἐπόψεων διαιρουμένης. Οὕτω καὶ πᾶσαι αἱ ἐν Εὐρώπῃ, Ἀμερικῇ καὶ Αὐστραλίᾳ συσταθεῖσαι Ὁρθόδοξοι Ἑλληνικαὶ Κοινότητες, ἀφ' ὅτου τῷ 1577 ἰδρύθη ἐν Εὐρώπῃ ἡ πρώτη Μητρόπολις, ἡ τῆς Φιλαδελφείας εἰς Βενετίαν³, ὁ Μητροπολίτης τῆς ὁποίας ἐτιτλοφορεῖτο Πρόεδρος Βενετίας καὶ Ἐξάρχος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου⁴, ὑπήγοντο ὑπὸ τὸ εἰρημένον Πατριαρχεῖον, ὅπερ εἶχε τὴν διακυβέρνησιν καὶ τὴν πνευματικὴν ἐποπτεῖαν αὐτῶν.

Ἡ ἐν προκειμένῳ κατὰ τ' ἀνωτέρω τηρουμένη τάξις ἐπὶ μακρὸν δὲν διατηρήθη. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου καὶ τῆς ἀνεξαρτοποιήσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, μάλιστα δὲ ἀρχομένου τοῦ Κ' αἰῶνος, τὰ πράγματα ἐμφανίζουσιν σοβαρὰς ἀπὸ τῶν ἰσχυόντων παρεκκλίσεις. Διὰ τὰς ὑφισταμένας τότε συνθήκας, ἰδιαίτατα δὲ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ ἐξ Ἑλλάδος μετανάστει εἰς τε τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Αὐστραλίαν, παρὰ τὸν σεβασμὸν τῶν πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διετήρουν στενὸν σύνδεσμον καὶ ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μᾶλλον μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς γενετέρας τῶν, σημειοῦνται, ὅλον ἐν ἀξανάμενοι, δυσάρεστοι ἀνω-

Fotija, Sergiev Posad 1895. S. T r o i t s k y, O granitchach rasprostraneniya prava vlasti Konstantinopol'skoj Patriarchii na «diaspora», ἐν «Zurnal Moskovskoi Patriarchii», 11 (1947), σελ. 34-45. Ε. Φ[ω τ ι ἀ δ ο υ], Ἐξ ἀφορμῆς ἑνὸς ἄρθρου, ἐν «Ὁρθοδοξία», Κωνσταντινούπολις 1948, σελ. 210-240. Γ ε ρ μ α ν ο ῦ Μητροπολίτου Αἴνου, Ἀναπάντησις εἰς τὸν καθηγητὴν Σ. Τρόιτσκι, ἐνθ' ἀνωτέρω, 1953, σελ. 5-43. Γ ε ν ν α δ ἰ ο υ Μητροπολίτου Ἡλιοπόλεως καὶ Θείρων, Ἡ ὀριστικὴ διαμόρφωσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος, αὐτόθι, 1951, σελ. 403-450. Π α ρ θ. Π ο λ ᾶ κ η, Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καὶ ὁ κόσμος τῶν βαρβάρων, ἐν «Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρῇ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης», Θεσσαλονίκη 1953, σελ. 475 ἐξ. Τ ο ῦ α ὕ τ ο ῦ, Ἱστορικαὶ προϋποθέσεις τοῦ πρωτείου τοῦ Ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Ἀθήναι 1954. Μ ε θ. Φ ο ὕ γ ι α, νῦν Μητροπολίτου Ἀξώμης, Ἱστορία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν διασπορᾷ, Α', Ἀλεξάνδρεια 1956, ἰδίᾳ ἐν σελ. 173-196. Β. Σ τ α υ ρ ἰ δ ο υ, Τὰ πρεσβεῖα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλλα Ἀνατολικά Πατριαρχεῖα, ἐν «Θεολογία», Ἀθήναι 1971, σελ. 314-328. Β λ α σ. Φ ε ι δ ᾶ, Προϋποθέσεις διαμορφώσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν, Ἀθήναι 1969. Ε. Χ ρ υ σ ο ῦ, Ἡ διάταξις τῶν συνεδριῶν τῆς ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐν «Κληρονομία», Θεσσαλονίκη 1971, σελ. 280. Β α ρ ν ᾶ β α Τ ζ ω ρ τ ζ ᾶ τ ο υ Μητροπολίτου Κίτρους, Οἱ βασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων, μετὰ ἱστορικῶν ἀνασκοπήσεων, Ἀθήναι 1972, ἰδίᾳ ἐν σελ. 15-37. Μ α ξ ἰ μ ο υ Μητροπολίτου Σάρδεων, Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, Ἀθήναι 1972, ἰδίᾳ ἐν σελ. 211 ἐξ., ἔνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

2. A. I. S c h m e m a n n, Περὶ «νεοπαπισμοῦ», ἐν «Ὁρθοδοξία» (1954), σελ. 73.

3. Ἰ. Κ α λ ο γ ῆ ρ ο υ, Ἡ ἐγκαθίδρυσις Ἑλληνος Ἀρχιεπισκόπου εἰς Βενετίαν κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἸΣΤ' αἰῶνος, Ραδona 1973, ἔνθα καὶ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις συναφῆς βιβλιογραφία.

4. Β. Σ τ α υ ρ ἰ δ ο υ, Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Ἀθήναι 1967, σ. 54.

μαλλίαι περὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν τῶν ἐν διασπορᾷ ἀσταθῶς ὄργανωμένων, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως αὐτῶν⁵, Ὁρθοδόξων Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν, παραβιάζουσαι ὅπωςδὴποτε τὴν κανονικὴν τάξιν καὶ ἄγουσαι εἰς πνευματικὴν ζημίαν τῶν χριστιανῶν. Ἔνεκα τούτου, συστήσαντος ἐγγράφως καὶ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων λυσιτελεῖν ρύθμισιν τοῦ θέματος⁶, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, κατόπιν διαπραγματεύσεων μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δυναμένης «εὐχερέστερον, ὡς γε ὑπελαμβάνετο, φροντίζειν προσφῶρος καὶ σωστικῶς περὶ τῆς πνευματικῆς διακυβερνήσεως τῶν εἰρημμένων Παροικιῶν», πατριαρχεύοντος Ἰωακείμ Γ', τελικῶς ἀπεφάσισε, συμβιβάζον «διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν καιρῶν... τὰ πράγματα πρὸς τὴν κανονικὴν ἀκρίβειαν», τὴν ἐκχώρησιν εἰς αὐτὴν τοῦ ἰδίου κανονικοῦ δικαιώματος «τῆς πνευματικῆς προστασίας καὶ ἐποπτείας ἐπὶ πασῶν τῶν ἐν διασπορᾷ, ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ καὶ ταῖς λοιπαῖς χώραις, Ὁρθοδόξων Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν, πλὴν μόνης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας Βενετίας», ἣτις ἐξηκολούθησε τελοῦσα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἐκκλησίας Κων/πόλεως⁷. Εἰς πίστωσιν ἐξέδωκε τὸν ἀκόλουθον ἀπὸ 18 Μαρτίου 1908 Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Τόμον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ

Περὶ ἐκχώρησεως τῇ Ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος τοῦ κανονικοῦ κυριαρχικοῦ τῆς πνευματικῆς προστασίας καὶ ἐποπτείας δικαιώματος ἐπὶ πασῶν τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ, ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ καὶ ταῖς λοιπαῖς χώραις, Ὁρθοδόξων Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν, πλὴν μόνης τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας Βενετίας.

† Ι Ω Α Κ Ε Ι Μ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

*Αριθ. Πρωτ. 2388.

Ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατανασθέντες οἱ τῆς Ἐκκλησίας θεοφόροι πατέρες καὶ θεοορήμονες διδάσκαλοι, πίστει μὲν τῇ ἑαυτῶν

5. Περὶ τούτου καὶ τινων συναφῶν ἀνωμαλιῶν βλ. Γ ρ. Ζ ι γ α β η ν ο υ, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 41-43. Πρβλ. καὶ «Νέα Σιών», Ἱεροσόλυμα, ἔτος Β' (1905), σελ. 824 ἐξ.

6. «Νέα Σιών», αὐτόθι, σελ. 827.

7. Ὁ λόγος τῆς ἐξαιρέσεως ἀποσαφηνίζεται δι' ὅσων ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου τῇ 1 Νοεμβρίου 1907 εἶπεν ὁ Πατριάρχης. «Ἡ Ἐκκλησία αὕτη (δηλ. ἡ τῆς Βενετίας), προσέθηκεν, εἶναι ἡ πρώτη τῶν ἐν διασπορᾷ Ἐκκλησιῶν... ἣτις διωκεῖτό ποτε ὑπὸ ἡμετέρου Ἐπισκόπου, τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας. Θεωρεῖται, λοιπόν, ὡς Σταυροπήγιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, τὸ ὅποιον ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας δικαιοδοσίας» (Ἱερὰς Κῶδιξ Πρακτικῶν 1907, σελ. 1062, παράγρ. 1).

καὶ τῇ διδασκαλίᾳ ὡσπερ ἀστέρες πολύφωτοι τὸ νοητὸν ἐλάμπρυναν τῆς Ἐκκλησίας στερέωμα, θεσμοῖς δὲ καὶ κανόσι πανσόφως καὶ τὴν συνέχουσαν τάξιν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὑπετυπώσαντο, πάντα πρὸς τὸ πρότερον καὶ τὸ συμφέρον ἐπὶ τῷ θεημιμένῳ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν διαταζόμενοι. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὅσα περὶ τὴν τάξιν καὶ τὴν διοίκησιν ἡμῶν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς οἱ μακάριοι πατέρες ἐθεσπίσαντο καὶ ἐνομοθέτησαν, καὶ ταῦτα οὐχ ἤσσαν ἐνστερνιζόμεθα καὶ εὐλαβούμεθα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἀκράδαντα καὶ ἀσάλευτα παραμένειν βουλόμεθα, πανταχοῦ τοῖς πατρικοῖς ὄροις ἐπόμενοι καὶ τούτοις ὡς στάθμη καὶ γνώμονι ἀσφαλεῖ χρώμενοι καὶ καθοδηγούμενοι. Ἐν οἷς ἐστι καὶ τὰ εἰς τὴν πνευματικὴν προστασίαν τῶν κατὰ τόπους παροικιῶν ἀφορῶντα. Κὰν τούτοις γὰρ οὐκ εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν πατέρων ὑποτυπωθεῖσαν τάξιν καὶ ἀρμονίαν προβαίνομεν καὶ πρὸς αὐτὴν τὰ ἐπερχόμενα συμβιβάζομεν, τὸν κρῖνον τῆς ἀρμονίας καὶ τῆς ἐνότητος εὐκαίρως μὲν καὶ εὐλόγως, εἴ ποῦ δεήσειεν, ἐπεκτείνοντες ἢ πρὸς τὰς ἀνάγκας ὀρθομίζοντες, ἀλλ' οὐ μέντοι ὀργιζόμενοι ἢ συγχέοντες. Οὐ γὰρ προσθήκαις ἀντιβαινούσαις νεωτεριστικῶς τὰ παραδεδομένα καὶ σεμνὰ θέσμια καταλύομεν, ἀλλὰ διατάξεις συμφώνως ἐναρμονίως τὰς ἐπιγιγνομένας ἀνάγκας πρὸς τὴν κανονικὴν τάξιν συμβιβάζομεν καὶ θεραπεύομεν, τὸν θεσμόν τῆς ἀρμονίας καὶ τῆς ἐνότητος ἐπὶ μᾶλλον κρατύνοντες καὶ προβιβάζοντες. Ὡς δὴ καὶ νῦν ποιοῦμεν διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρον Πατριαρχικοῦ καὶ Σynοδικοῦ Τόμου περὶ τῶν ἔξω τῶν καθωρισμένων ὁρίων τῶν ἐπὶ μέρους αὐτοκεφάλων ἐκκλησιαστικῶν περιφερειῶν διεσπαρμένων ἐν Εὐρώπῃ τε καὶ Ἀμερικῇ καὶ ταῖς λοιπαῖς χώραις ὀρθοδόξων ἐλληνικῶν Ἐκκλησιῶν, ὧν ἄχρι τοῦδε ἀσταθῆς καὶ ἀκαθόριστος ἐτόγχανεν ἡ τάξις μιᾶς κανονικῆς πνευματικῆς ἀρχῆς. Εἰ καὶ καλῶς γὰρ κατὰ τὰ ἄλλα αἰ εἰρημνεύει Ἐκκλησία τὰ ἑαυτῶν εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ὀρθομῖσαι καὶ διατάξασθαι ἐφιλοτιμήθησαν, τὴν εὐσέβειάν τε καὶ τὴν κατὰ τὴν λατρείαν εὐταξίαν καὶ τὴν πνευματικὴν δὲ ἐνότητα ζηλωτῶς ἐν τῇ ξένη καὶ ἀπαραμειώτως περιέσωσαν καὶ διεφύλαξαν, ὅμως διὰ τὸν τρόπον τῆς ἑαυτῶν γενέσεως καὶ συστάσεως, ὡς οὐκ ἀπ' ἀρχῆς τινος δηλονοῦν ἐκκλησιαστικῆς ἢ πολιτικῆς, οὐδὲ κατὰ σύστημά τι, οὐδὲ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὴν σύστασιν σχοῦσαι, ἀλλ' αὐτομάτως, ὡς εἶπεῖν, καὶ ἀπὸ ἰδιωτικῆς ὄλως πρωτοβουλίας καὶ ἐκ παροίκων καὶ μεταναστῶν διαφόρων προελεύσεων προελθοῦσαι καὶ συγκροτηθεῖσαι, πολλὴν τέως διὰ τὰς αἰτίας ταύτας ἐνέφαινον τὴν ἀνωμαλίαν καὶ ἀστάθειαν, ὅσον γε εἰς τὴν ἐνότητα τῆς κανονικῆς αὐτῶν ἐξαρτήσεως. Ἀνεξάρτητοι γὰρ καὶ αὐτοδιοίκητοι ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αὐτῶν διοικήσει πᾶσαι οὔσαι, αἱ μὲν αὐτῶν ὡς ἐκκλησιαστικὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν τὸν καθ' ἡμᾶς ἀνεγνώριζον Ἀγιώτατον Ἀποστολικὸν καὶ Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, πρὸς αὐτὸν ἀνέκαθεν τὴν ἀναφορὰν αὐτῶν ἔχουσαι, τοῦ Πατριαρχικοῦ τε ὀνόματος ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις μνημονεύουσαι, παρ' αὐτοῦ τε τὸ ἄγιον Μύρον καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν λαμβάνουσαι. Ἄλλαι δ' ὅμως, μετὰ τὴν

τοῦ θεοφρονητοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος σύστασιν, στενοτέρους ἔχουσαι πρὸς αὐτὸ τοὺς δεσμοὺς καὶ τὴν συνάφειαν διὰ τὴν ἐκεῖθεν τῶν πλειόνων αὐτῶν μελῶν προέλευσιν καὶ τὴν ἄλλην ἐπικοινωνίαν, ἤρξαντο διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἀρχὴν αὐτῶν πνευματικὴν τὴν τοῦ θεοσώστου Βασιλείου Ἱερὰν Σύνοδον ἀναγνωρίζουσαι καὶ πρὸς ταύτην τὴν ἀναφορὰν αὐτῶν ἔχουσαι. Ἔναι δὲ οὐδὲ σταθερὰ ὅλως τὰ τοῦ σημείου τούτου εἶχον τῆς πνευματικῆς ἐξαρτήσεως, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλως ἐν τούτῳ ἐπολιτεύοντο, ὅτε μὲν πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικὸν Θρόνον, ὅτε δὲ πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἑλλάδος, ἔστι δ' ὅτε καὶ πρὸς ἄλλους Πατριαρχικοὺς Θρόνους ἀναφερόμεναι. Ἐπειδὴ δὲ οὕτως, ἀνωμάλως καὶ ἀορίστως ἐχόντων τῶν τῆς πνευματικῆς ἐξαρτήσεως τῶν εἰρημένων Ἐκκλησιῶν, παρεβιάζετο μὲν προφανῶς ἡ κανονικὴ τάξις· εὐδην γὰρ ὅτι οὔτε ἡ ὑπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικοῦ Θρόνου εἰς τὸ αὐτοκέφαλον ἀναρθεῖσα μετὰ καθωρισμένων ὁρίων ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, οὔτε ἄλλη τις Ἐκκλησία ἢ θρόνος ἡδύνατο δήπου κανονικῶς πέραν τῶν ὁρίων τῆς οἰκείας περιφερείας ἐπεκτεῖναι τὴν ἑαυτοῦ ἐξουσίαν, πλὴν γε τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἀπὸ τε τοῦ κεχορηγημένου αὐτῷ προνομίου τοῦ χειροτονεῖν τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς καὶ πέραν δηλοῦν τῶν καθωρισμένων ἐκκλησιαστικῶν περιφερειῶν ἐπισκόπους καὶ ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ πρεσβείων εὐλόγως δικαιουμένου τὴν ὑστάτην ἀσκεῖν ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἐν τῇ ξένῃ Ἐκκλησιῶν πνευματικὴν προστασίαν· ἐπειδὴ, φαιμέν, ἐκ τῆς ἀνωμαλίας ταύτης παρεβιάζετο μὲν ἡ κανονικὴ τάξις, οὐ μικραὶ δὲ ἐσχάτως μάλιστα διὰ τὴν ἀοριστίαν ἤρξαντο προερχόμεναι καὶ ἄλλαι δυσχέρειαι, πολλῶν ἐν διαφόροις κοινότησι τῇ ἀοριστίᾳ καὶ, ὡς εἰπεῖν, ἐλευθερία ταύτη εἰς ἐπίτευξιν χρωμένων σκοπῶν οὐ ζηλωτῶν, ἐπὶ βλάβῃ τῆς συμποίας καὶ τῆς ἐνότητος καὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, ἀνάγκη διὰ ταῦτα, ὡς εἰκόσ, παρίστατο-ταχέως τὴν προσήκουσαν ἐπενεγκεῖν τῷ πράγματι διόρθωσιν, ἐπ' ἀναστηλώσει τε τῆς κανονικῆς εὐταξίας καὶ προλήψει τῶν οἰωνοῦν προσηγοριῶν καὶ συγκρούσεων καὶ ἐπ' ἀγαθῶ τῶν παροικιῶν αὐτῶν, ὧν ἡ κατὰ πάντα εὐστάθεια οὐ μικρὸν τι ὑπάρχει καὶ ἀδιάφορον τῇ γε μητρικῇ περὶ αὐτῶν ἐκκλησιαστικῇ μερίμνῃ. Ἐνθεν τοι καὶ ἱκανῶν ἐσχάτως μάλιστα μεταξὺ τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Θρόνου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ τούτου ἀνταλλαγέντων καὶ πολλῆς ἀμφοτέρωθεν ἐπιδειχθείσης τῆς ἐνθέρμου ἐφέσεως πρὸς τὴν κατὰ τὸ πρόπον καὶ τὰς νῦν ἀνάγκας ταχίστην τοῦ πράγματος ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ διευθέτησιν, ἡ Μετρούπολις ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ ὑπερέτιμων τῶν ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, διασκεψάμενοι συνοδικῶς καὶ τὸν τρόπον ἐκζητήσαντες, ὅπως ἢ τε κανονικὴ τάξις ἀλώβητος περὶ τὴν πνευματικὴν ἐξάρτησιν τῶν εἰρημένων Ἐκκλησιῶν τηρηθῆναι καὶ αὐταὶ δὲ ὡς οἷόν τε τελεσφόρον καὶ σωστικῆς ἐκκλησιαστικῆς προνοίας καὶ προστασίας διαρκῶς τυγχάνοιεν, ἐγνωμεν καὶ ὠρίσαμεν τῇ χάριτι καὶ εὐ-

δοκία τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος τὰ ἀκόλουθα: "Ὡσπερ δη-
 λονοῦν εἰς τὴν τοῦ βιοτικοῦ πολιτεύματος καιρικὴν χρεῖαν τοῦ θεοφρουρήτου
 Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἀφορῶσα ἢ καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία,
 ἀπλέτω πόθῳ καὶ διαπύρρῳ ἀγάπῃ τὸ ἀυτοκέφαλον κανονικῶς ἐδωρήσατο πρό-
 τερον τῇ τοῦ Βασιλείου τούτου ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ ὑπὸ ἰδίων κατέστησεν
 Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
 οὕτω καὶ νῦν διὰ τοὺς προεκτεθέντας λόγους, προνοοῦσα περὶ τῆς καλῆς διοι-
 κήσεως, ἐκχωρεῖ τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς θυγατρὶ πεφιλημένη, καὶ τὸ ἐμπι-
 στευόμενον αὐτῇ τάλαντον θεοφιλῶς πολλαπλασιάσαι δυναμένη ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ
 χριστωνόμου λαοῦ, καὶ τὸ κανονικὸν κυριαρχικὸν τῆς πνευματικῆς προστασίας
 καὶ ἐποπτείας δικαίωμα ἐπὶ πασῶν τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ, ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ
 Ἀμερικῇ καὶ ταῖς λοιπαῖς χώραις, ὀρθοδόξων ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν, πλὴν μό-
 νης τῆς ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας Βενετίας, διὰ τοὺς ἰδιαιτέρους αὐτῆς
 ἱστορικοὺς δεσμοὺς μενούσης, ὡς καὶ πρότερον, ὑπὸ τὴν κανονικὴν ἐξάρτησιν
 τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὑπὸ τὴν πολι-
 τικὴν δὲ προστασίαν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων,
 ἐκχωρεῖ δὲ αὐτὸ ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ἐκκλησιαστικοὺς ὅρους. Α) Πρὸς πνευματικὴν
 ἐποπτεῖαν καὶ διακυβέρνησιν τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων διορίζεται ὑπὸ τῆς Ἱε-
 ρᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ἀρχιερεὺς, καθῆκον ἔχων τὴν τα-
 κτικὴν κατὰ καιροὺς ἐπίσκεψιν μιᾶς ἐκάστης τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων. Β) Ὁ
 πρὸς τὴν πνευματικὴν ταύτην ἐποπτεῖαν καὶ ἐπίσκεψιν τῶν εἰρημένων ἐκκλη-
 σιῶν διοριζόμενος ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας-τῆς Ἑλλάδος Ἀρ-
 χιερεὺς, ὅστις δύναται εἶναι καὶ λαμβάνεσθαι καὶ ἐκ τῶν Ἀρχιερέων τοῦ καθ'
 ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἀπολύομενος ὑπ' αὐ-
 τοῦ, ὀφείλει παραγίνεσθαι ἐκάστοτε εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ λαμβάνειν τὴν
 ἐπευλογίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, πρὸς δὲ καὶ τὸ διὰ τὰς Ἐκκλησίας
 ταύτας Ἅγιον Μύρον. Γ) Ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς Ἐκκλησίαις ταύταις κατὰ τὴν
 θεῖαν λειτουργίαν ὀφείλει μνημονεύεσθαι ἐκφώνως τὸ ὄνομα τοῦ Οἰκουμενικοῦ
 Πατριάρχου ἐν τοῖς διπτύχοις κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν. Εἰ μὲν λειτουργεῖ Ἀρχιε-
 ρεὺς, μνημονεῦει οὗτος εἰς τὸ «Ἐν πρώτοις μνήσθητι» τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς
 Ἑλλάδος, οἱ δὲ συλλειτουργοῦντες ἱερεῖς μνημονεύουσι τοῦ λειτουργοῦντος
 Ἀρχιερέως καὶ ὁ διάκονος ἔξωθεν ἀπαγγέλλει τὸ ὄνομα τοῦ Οἰκουμενικοῦ
 Πατριάρχου, ἐκφωνῶν τὸ «(Δεῖνος) τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ
 Πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη». Εἰ δὲ οὐκ ἔστι λειτουργὸς Ἀρχιερεὺς, τὸ μὲν μνη-
 μόσυνον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος γίνεται ὑπὸ τοῦ λειτουργοῦντος ἱε-
 ρεῶς, ὁ δὲ Πατριαρχικὸς πολυχρονισμὸς ἐκφωνεῖται ἔξωθεν ὑπὸ τοῦ διακόνου.
 Εἰ δὲ καὶ διάκονος οὐκ ἔστι, τό τε μνημόσυνον καὶ τὸν Πατριαρχικὸν πολυ-
 χρονισμὸν ἐκφωνεῖ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ βήματος ὁ λειτουργῶν ἱερεὺς κατὰ τὴν ἀνω-
 τέρω τάξιν. Δ) Ἐκάστης παροικίας ἐλευθέρας οὔσης ἐκλέγειν καὶ προσλαμβάνειν,
 ὡσπερ πρότερον, ὀθενδήποτε τοὺς ἱερεῖς αὐτῆς ἢ ζητεῖν αὐτοὺς παρὰ τοῦ

Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ὁ κανονικὸς διορισμὸς πάντων τῶν ἱερέων τούτων ὀφείλει γίνεσθαι ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Διὸ καὶ οἱ ὀθενδήποτε καὶ ἐξ οἰουδήποτε ἐκκλησιαστικοῦ κλίματος προσκαλούμενοι ὑπὸ τῶν παροικιῶν ἱερεῖς ὀφείλουσι, λαμβάνοντες ἀπολυτήριον ἀπὸ τῆς οἰκείας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ἐφοδιάζεσθαι παρὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Βασιλείου διὰ τοῦ ἐγγράφου τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν. Ε) Πᾶσαι αἱ ἐν τῇ διασπορᾷ Ἐκκλησίαι, εἰς ἐνδειξιν τῆς πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν συναφείας καὶ ἐνότητος καὶ τῆς νύκῃς αὐτῶν στοργῆς, ὀφείλουσι καταβάλλειν καθ' ἔτος ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς ποσόν τι, ὀριζόμενον ὑφ' ἐκάστης κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς προαίρεσιν. Ταῦτα οὕτω συνοδικῶς ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀποφηνάμενοι καὶ ὀρίσαντες περὶ τῶν εἰρημῶν ἐν τῇ διασπορᾷ ὀρθοδόξων Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν, εἰς μόνιμον ἀσφάλειαν ἐαυτῶν καὶ ἀπαρέγκλιτον τήρησιν κατοχυρούμεθα αὐτὰ διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου, οὗ ἀντίγραφον κατεστρώθη καὶ ἐν τῷ ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ὁ δὲ Θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας ἡμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἀδιάπτωτον μὲν καὶ ἀδιάσπαστον φυλάξει πάντοτε ἐν τῇ Ἀγίᾳ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ τὸν δεσμὸν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐνότητος, αὐτὸς δὲ καὶ τὰς εἰρημῶνας ἐν τῇ διασπορᾷ ὀρθοδόξους ἐκκλησίας καταρτίσαι, στηρίξει, σθενώσει, θεμελιώσει ἐν τῇ πίστει καὶ τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ παραγγέλμασιν. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ α' λη', Μαρτίου ιη', Ἐπιμεθήσεως Σ'.

† Ἰωακεὶμ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀποφαίνεται.

† Ὁ Κυζίκου Ἀθανάσιος

† Ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος

† Ὁ Πελαγονίας Ἰωακεὶμ

† Ὁ Ἰκονίου Ἀθανάσιος

† Ὁ Χίου Κωνσταντῖνος

† Ὁ Μαρωνείας Νικόλαος

† Ὁ Στρωμνίτης Γρηγόριος

† Ὁ Γρεβενῶν Ἀγαθάγγελος

† Ὁ Δρυϊνουπόλεως Λουκάς

† Ὁ Σεοβίων καὶ Κοζάνης Κωνσταντῖος

† Ὁ Λέρου καὶ Καλύμνου Γερμανὸς

Ὁ πρόσθεν Πατριαρχικὸς καὶ Συνοδικὸς Τόμος μετὰ συνοδευτικοῦ ταυ-
ταρίθμου Πατριαρχικοῦ Γράμματος⁸ πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλη-
σίας τῆς Ἑλλάδος, προεδρευομένην ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Θεοκλή-
του, ἐκομισθῆσαν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐπεδόθησαν ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ Ἀρχι-
γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου, ἀνεκοινώθη δὲ ἡ ληφθεῖ-
σα ἀπόφασις διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 3498 ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1908 Πα-
τριαρχικῆς Ἐγκυκλίου καὶ πρὸς τὰς ἐν διασπορᾷ Ὀρθοδόξους Ἑλληνικὰς
Κοινότητες⁹. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀποδεξαμένη
«εὐγνωμόνως» τὴν γενομένην ἐκχώρησιν, «προφρόνως δὲ καὶ γηθοσύνας»
ἐνστερνωθεῖσα τοὺς ἐν τῷ εἰρημένῳ Τόμῳ διαλαμβανομένους ὄρους, τοὺς
ὁποίους ὅμως πάντας δὲν ἐτήρησεν, ἀνεκοίνωσε καὶ αὕτη τὸ γεγονός δι' ἰδίων
Ἐγκυκλιῶν¹⁰ ἀπὸ 16 Μαΐου 1908, τῆς ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 424 πρὸς τοὺς
Ἐφημερίους τῶν ἐν διασπορᾷ Ὀρθοδόξων Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων καὶ τῆς
ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 405 πρὸς τὰς Ἐπιτροπὰς καὶ τὰ μέλη αὐτῶν, ἐκφρά-
σασα τὰ διακατέχοντα ταύτην αἰσθήματα, δοῦσα τὰς ἐπὶ τῇ πρώτῃ ὑπευ-
θύνῳ μετ' ἐκείνων κοινωρὰ ποιμαντορικὰς ὁδηγίας καὶ προτροπὰς, ἐν ὧσι
τῆς ἀπὸ τοῦδε ἐγκαινιαζομένης ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, καὶ ἐπιδα-
ψιλεύσασα εὐχὰς.

*
* *

Τὸ διαμορφωθὲν ἐφεξῆς καθεστῶς ἴσχυσε μέχρι τοῦ 1922. Τότε, κατόπιν
τῶν ἐκ τοῦ Α' Παγκοσμίου πολέμου γενομένων ἀνακατατάξεων, διαπιστωθέν-
τος δ' ἐν τῷ μεταξύ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης
ἐκχωρήσεως «ὁ τῆς καιρικῆς ἐκείνης οἰκονομίας σκοπὸς οὐκ εὐδῶνται, οὐδ' ἐπι-
τέτευκται, τοῦναντίον δὲ ἀνωμαλία τις ἦδη ἐξ αὐτῆς ἀνεφύη, βλάβην μὲν ταῖς
Κοινότησι, σύγχυσιν δὲ καὶ εἰς τὴν ὅλην κανονικὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας δυνα-
μένη ἐπενεγκεῖν», τὸ ὑπ' ὧσι θέμα ἤχθη εἰς συνοδικὴν ἐπανεξέτασιν. Μετ'
ἐπισταμένην μελέτην αὐτοῦ ὑπὸ τὸ πρῶμα τῶν νέων δεδομένων, ἐν συνεκτι-
μήσει καὶ τῆς ὁλονὲν ἀξανομένης μεταναστεύσεως Ἑλλήνων εἰς τὰς χώρας
τῆς Εὐρώπης, Ἀμερικῆς καὶ Αὐστραλίας, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπὶ
Πατριάρχου Μελετίου Δ' (Μεταξάκη), προγραμματίσασα ἀλλαγὰς εἰς τὴν ἐκ-
κλησιαστικὴν διοικητικὴν διάρθρωσιν, ἀπεφάσισε τὴν ἄρσιν καὶ ἀκύρωσιν τοῦ
ἀπὸ 8 Μαρτίου 1908 Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου, τὴν ἀποκατάστασιν
ἀκεραίων τῶν κανονικῶν κυριαρχικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων τῆς ἀμέσου ἐπο-

8. Βλ. τοῦτο ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀλήθειᾳ», Κωνσταντινούπολις, ἔτος ΚΗ (1908),
ἀριθ. φύλ. 14, σελ. 183.

9. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα Βενετίας ἐστάλη, κατὰ τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν,
τὸ προσῆκον ἰδιαιτέρον Πατριαρχικὸν Γράμμα.

10. Βλ. Αἱ Συνοδικαὶ Ἐγκυκλίαι, Α' (1901-1933), ἐπιμειλία Χ ρ υ σ. Θ έ μ ε ρ-
λ η, νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας, Ἀθήναι 1955, σελ. 159, 160, 165.

πτείας καὶ διακυβερνήσεως ἐπὶ πασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν ἐκτὸς τῶν ὁρίων ἐκ-
στης ἐπὶ μέρους Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ
καὶ ἀλλαχοῦ εὐρισκομένων Ὁρθοδόξων Παροικιῶν, καὶ τὴν ὑπαγωγὴν καὶ
αὔθις αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐκείνης ἐκκλησιαστικὴν ἐξάρτησιν καὶ χειραγω-
γίαν, ἰδρῦσαν ἐν αὐταῖς Ἀρχιεπισκοπὰς, Μητροπόλεις καὶ Ἐπισκοπὰς¹¹. Ἡ
ἐν λόγῳ Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Πράξις ἔχει οὕτω:

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΠΡΑΞΙΣ

** Ἀρσεως καὶ ἀκυρώσεως τοῦ προεκδεδομένου Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ
ὑπὸ ἡμερομ. 8 Μαρτίου 1908 Τόμου περὶ τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ Ἐκκλησιῶν.*

† Μ Ε Λ Ε Τ Ι Ο Σ

ΕΛΕΩ ΘΕΩ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Τῶν περὶ τὴν ἐγκόσμιον ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν καὶ πειθαρχικὴν
τάξιν θεσμοθετημάτων, κατὰ τὸ χρεὼν καὶ πρὸς ὠφέλειαν γιγνομένων καὶ γί-
γνεσθαι ἀεὶ ὀφειλόντων, εὐδηλον ὅτι καὶ μεταβαλεῖν τι, ἂν γένοιτο, αὐτῶν καὶ
ὄλως ποτὲ ἄραι, ἐπὰν ἡ χρεία καὶ ἡ ὠφέλεια τοῦτο ἐμφαίνωσι καὶ ὑπαγορεύωσιν.

Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἔφθα-
σε μὲν πρότερον ἐκ λόγων προνοίας διὰ τὰς καιρικὰς περιστάσεις καὶ ἐπ' ἐλ-
πίδι μείζονος ὠφελείας πνευματικῆς ἐκχωρήσασα διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως
καὶ πράξεως κατὰ τὸ ἔτος α' λη' τὴν διαχείρισιν τοῦ κανονικοῦ αὐτῆς δικαιοῦ-
ματος τῆς ὑπάτης πνευματικῆς ἐξουσίας καὶ προστασίας ἐπὶ τῶν ἐν τῇ δια-
σπορᾷ καὶ ἔξω τῶν καθωρισμένων ὁρίων τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Αὐτο-
κεφάλων Ἐκκλησιῶν Ὁρθοδόξων Ἑλληνικῶν Παροικιῶν τῇ Ἀγιωτάτῃ Ἐκ-
κλησίᾳ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀδελφῆ πεφιλημένη, εὐχερέστερον,
ὡς γε ὑπελαμβάνετο, δυναμένη φροντίζειν προσφόρως καὶ σωστικῶς περὶ τῆς
πνευματικῆς διακυβερνήσεως τῶν εἰρημένων παροικιῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς πράξεως
καὶ τῆς πείρας φανερὸν ἤδη ἐγένετο ὅτι ὁ τῆς καιρικῆς ἐκείνης οἰκονομίας σκο-
πὸς οὐκ εὐώδεται, οὐδ' ἐπιτέτευκται, τούναντίον δὲ ἀνωμαλία τις ἤδη ἐξ αὐ-
τῆς ἀνεφύη, βλάβην μὲν ταῖς Κοινότησι σύγχυσιν δὲ καὶ εἰς τὴν ὄλην κανο-

11. Ἐκτοτε ἰδρῦθησαν, τῷ 1922 ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς καὶ ἡ Μητρόπολις
Θυατείρων, ὑψωθεῖσα τῷ 1968 εἰς Ἀρχιεπισκοπὴν· τῷ 1924 ἡ Μητρόπολις Αὐστραλίας,
ὑψωθεῖσα τῷ 1959 εἰς Ἀρχιεπισκοπὴν· τῷ 1963 αἱ Μητροπόλεις Γαλλίας, Γερμανίας καὶ
Αὐστρίας· τῷ 1969 αἱ Μητροπόλεις Βελγίου καὶ Σουηδίας· τῷ 1970 ἡ Μητρόπολις Νέας
Ζηλανδίας· ἐπίσης εἰς τὰς εἰρημένας Ἀρχιεπισκοπὰς καὶ τὰς πλείστας τῶν Μητροπόλεων
ἐξελέγησαν καὶ Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι.

νικὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας δυναμένη ἐπενεγκεῖν, διὰ ταῦτα ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, θέμα μελέτης νέας καὶ ἐξετάσεως συνοδικῆς ποιησάμενοι ὀφειλετικῶς τὸ ζήτημα τῆς ἐξαρτήσεως καὶ διοικήσεως τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ Ὁρθοδόξων Παροικιῶν, ὡς Ἐκκλησιῶν κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὴν τάξιν τῆς Ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν ὑπάτην δικαιοδοσίαν καὶ εὐθύνην ὑπαγομένων τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, διὰ λόγους δὲ καιρικῆς ἀνάγκης καὶ οἰκονομίας ὑπ' αὐτοῦ τῶν γε ἐλληνοφώνων ἐξ αὐτῶν τῇ διοικήσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ὡς ἐντολοδόχου αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ὠρισμένοις ὄροις καθυπαχθειῶν, ἔγνωμεν, διασκεψάμενοι συνοδικῶς, καὶ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀποφαινόμενοι, ὀρίζομεν τὰ ἀκόλουθα: Ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς τῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐκχωρήσεως κατ' οἰκονομίαν καὶ ὑπὸ τύπον ἐντολῆς τοῦ δικαιώματος τῆς διοικήσεως τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ Ὁρθοδόξων Ἑλληνικῶν Παροικιῶν οὐκ εὐωδῶθη· ἐπειδὴ οὐκ ἐτηρήθησαν οὐδὲ ἐξετελέσθησαν οἱ ὄροι τῆς ἐκχωρήσεως, οἱ διαλαμβανόμενοι ἐν τῷ Πατριαρχικῷ καὶ Συνοδικῷ Τόμῳ, τῷ ἀπολυθέντι ὑπὸ ἡμερομηνίαν ἡ' Μαρτίου α' λη'· ἐπειδὴ, ἐκλιπουσῶν ἤδη τῶν ἀπὸ τῶν καιρικῶν περιστάσεων ἀφορμῶν, συνεξέλιπε καὶ ὁ ἀπ' αὐτῶν σοβαρὸς λόγος, ὁ εἰς τὴν κατ' οἰκονομίαν διευθέτησιν ἐκείνην ἀγαγὼν· καὶ τὸ δὴ σπουδαιότερον, ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἐκχωρήσεως ποικίλη προέκυψε κανονικὴ ἀνωμαλία, τὴν ἐνότητα διαταράττουσα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως· διὰ ταῦτα ἡ καθ' ἡμᾶς Ἁγία Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἐν τῷ ἀπαράγραπτῳ δικαιώματι αὐτῆς τοῦ διέπειν καὶ διαχειρίζεσθαι αὐτεξουσίως τὴν ἀπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἀνήκουσαν αὐτῇ κανονικὴν ἐξουσίαν, ἐν ἣ περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ἔξω καὶ ἐν τῇ διασπορᾷ Ὁρθοδόξων Παροικιῶν ἐκκλησιαστικὴ ἐποπτεία, καὶ ἐκ καθήκοντος ὀφειλετικῆς προνοίας, αἶρει μὲν καὶ ἀκυροῖ τὴν ἐκδεδομένην καὶ ἐν τῷ διαληφθέντι Πατριαρχικῷ καὶ Συνοδικῷ ὑπὸ ἡμερομ. ἡ' Μαρτίου α' λη' Τόμῳ, τῷ ἐν σελίδι 108 τοῦ εἰδικοῦ Κώδικος ἐν τοῖς Πατριαρχείοις κατεστρωμένῳ, περιλαμβανομένην ἀπόφασιν αὐτῆς, τὴν δι' Ἐγκυκλίου Πατριαρχικῆς ὑπὸ ἡμερ. κα' Ἀπριλίου α' λη' καὶ ἀριθμ. Πρωτ. 3498 ἀνακωινωθεῖσαν ταῖς Κοινότησι, περὶ ἐκχωρήσεως τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος τοῦ δικαιώματος τῆς διακυβερνήσεως τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ Ὁρθοδόξων Ἑλληνικῶν Παροικιῶν μετὰ πασῶν τῶν συναφῶν τῇ ἀποφάσει ταύτῃ παραχωρήσεων, τῶν ἀναγραφομένων ἐν τῷ διαληφθέντι Τόμῳ, ἀποκαθίστησι δὲ καὶ αὐθις πλήρη καὶ ἀκέραια τὰ κανονικὰ κυριαρχικὰ αὐτῆς δικαιώματα τῆς ἀμέσου ἐποπτείας καὶ διακυβερνήσεως ἐπὶ πασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν ἔξω τῶν ὄριων ἐκάστης ἐπὶ μέρους Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ἐν τε Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἀλλαχοῦ εὐρισκομένων Ὁρθοδόξων Παροικιῶν, ὑπάγουσα καὶ αὐθις αὐτὰς ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῆς Ἐκκλησιαστικὴν ἐξάρτησιν καὶ χειραγωγίαν καὶ ὀρίζουσα, ὅπως πρὸς αὐτὴν μόνον

ἔχωσιν αὐταὶ ἐφεξῆς τὴν ἀναφορὰν αὐτῶν καὶ παρ' αὐτῆς τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς συγκροτήσεως καὶ ὑποστάσεως αὐτῶν, ὡς τέτακται, αἰτῶνται καὶ ἀρῶνται, μνημονευομένου, κατὰ τὴν τάξιν, τοῦ Πατριαρχικοῦ ὀνόματος ἐν αὐταῖς.

Ἐπὶ τούτῳ δὲ εἰς ἔνδειξιν καὶ βεβαίωσιν ἐγένετο ἡ παροῦσα Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Πράξις, καταστρωθεῖσα ἐν τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐν ἰσχύι καὶ ἐνεργείᾳ ἀπὸ σήμερον ὑπάρχονσα, ἐντελλόμεθα δὲ ἴσον καὶ ἀπαράλλακτον αὐτῆς δημοσιεῖσθαι ἐν τῷ ἐπισήμῳ ὄργάνῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῇ («Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ»)¹².

Ἐν ἔτει σωτηριῶ α'λκβ', μηνὸς Μαρτίου α', Ἐπιμεθήσεως Ε'.

† Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μελετίου ἀποφαίνεται

† Ὁ Καισαρείας Νικόλαος

† Ὁ Νικαίας Βασίλειος

† Ὁ Χαλκηδόνος Γρηγόριος

† Ὁ Ἀμασειᾶς Γερμανὸς

† Ὁ Νεοκαισαρείας καὶ Κοτυώρων Πολύκαρπος

† Ὁ Ρόδου Ἀπόστολος

† Ὁ Ἀγκύρας Γερβάσιος

† Ὁ Βάρνης Νικόδημος

† Ὁ Χαλδίας καὶ Κερασούντος Λαυρέντιος

† Ὁ Ἡλιουπόλεως Σμάραγδος

† Ὁ Σαράντα Ἐκκλησιῶν Ἀγαθάγγελος

† Ὁ Μετρῶν καὶ Ἀθύρων Ἰωακεῖμ

Ἡ ὡς ἄνω ἀπόφασις διεπέμφθη διὰ Πατριαρχικοῦ Γράμματος πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ὅμως, συντρεχουσῶν καὶ τῶν συγχρόνων δυσμενῶν περὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον συνθηκῶν καὶ τῆς ἐκ τοῦ Θρόνου ἀπομακρύνσεως τοῦ Πατριάρχου Μελετίου, ἐφάνη ἐν ἀρχῇ ἐφεκτικὴ ἔναντι τῆς γενομένης μεταβολῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπεφυλάχθη νὰ ἀπαντήσῃ, ἐξακολουθήσασα νὰ ἀναμιγνύηται εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τῶν εἰρημένων Ἐκκλησιῶν¹³.

Ὅθεν, μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς καὶ ἡμίσεος σχεδὸν ἔτους, ἀπεστάλη πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος τὸ ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 4534 ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1923 Πατριαρχικὸν Γράμμα, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπεδεικνύετο, ὅπως «ὡς οἶόν τε τάχιον, τεθῆ ἑτέρμα εἰς πᾶσαν περὶ τὸ σημεῖον τοῦτο ἐγερθεῖσαν ἀμφιβολίαν καὶ ἔτι μᾶλλον εἰς γενομένας ἤδη ἀντιθέτους ἐνεργείας», ἀπολυθῆ δὲ ἐπὶ τῷ συντε-

12. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ φύλλον ἔτους ΜΒ' (1922), ἀριθμ. 11, σελ. 129, 130.

13. Ἐνδεικτικῶς βλ. «Ἐκκλησία», Ἀθῆναι, Α' (1924), ἀριθμ. φύλ. 20, σελ. 162.

λεσθέντι γεγονότι σχετική Ἐγκύκλιος αὐτῆς πρὸς τὰς Παροικίας τοῦ Ἐξωτερικοῦ¹⁴. Ἡ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1923, συνελθοῦσα Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, ὄντος τότε κατηγορημένου τοῦ θεσμοῦ τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῆς Συνόδου, ἐξ ἀφορμῆς συναφῶν τινων περιστατικῶν καὶ δὴ καὶ τῆς ἐν Ἀμερικῇ ἐκρύθμου ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, συνδεομένης πρὸς τὴν ὑφισταμένην τότε ἐν Ἑλλάδι πολιτικὴν διαίρεσιν, ἡσχολήθη ἀκροθιγῶς μὲ τὸ ὑπ' ὄψιν θέμα, ἀλλὰ χωρὶς καὶ νὰ λάβῃ σαφεῖς καὶ ὀριστικὰς ἀποφάσεις.

Ἡ παρατεινομένη ἀκαθόριστος τακτικὴ, πολλὴν ἐγκυμονοῦσα ζημίαν, προεκάλεσε νέον, ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 688 ἀπὸ 23 Φεβρουαρίου 1924, Γράμμα¹⁵ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ζ', διὰ τοῦ ὁποῦ τοῦ Πατριαρχεῖον ἐπανέρχεται εἰς τὸ θέμα καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ προμνησθεῖσα ὑπόδειξις περὶ ἀπολύσεως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς προβλεπομένης Ἐγκυκλίου. «Οὕτω γάρ, προστίθεται εἰς τὸ Γράμμα, ἀσφαλέστερον μέλλουσι διασκεδασθῆναι αἱ ὑπολειπόμεναι τυχὸν ἀμφιβολίαι καὶ ἐνισχυθήσεται τὸ κανονικῶς γενόμενον περὶ τὰς ἐν διασπορᾷ παροικίας ὑπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Πατριαρχικοῦ θρόνου, παγιουμένης τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας ἐν τε ταῖς παροικίαις αὐταῖς καὶ ἐν ταῖς περὶ αὐτάς προθέσει καὶ ἐνεργείαις τῶν διαφόρων ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν». Ἡ κατὰ Μάιον τοῦ 1924 συνελθοῦσα εἰς Β' ἔκτακτον Σύνοδον Ἱεραρχία, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου, ἐπιληφθεῖσα τοῦ θέματος, Συνοδικῇ ἀποφάσει ἀπεδέχθη «ἐξ ἀπείρου σεβασμοῦ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἐκ πόθου ἡθικῆς αὐτοῦ ὑποστηρίξεως, συμφώνως ἄλλως τε καὶ πρὸς τὰς ἀρχαίας κανονικὰς διατάξεις» τὴν ἐκ νέου ὑπαγωγὴν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχεῖου τῶν ἐν διασπορᾷ Ὁρθοδόξων Ἑλληνικῶν Παροικιῶν¹⁶. Ἀκολούθως ἐγνωστοποίησεν ἄνευ καθυστερήσεως τὴν γενομένην μεταβολὴν πρὸς τὰς εἰρημέναις Παροικίας, ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ Αὐστραλίᾳ καὶ μετ' ἠδὲ ἐξήμενου ἐνδιαφέροντος τῇ Ἀμερικῇ, ἐνεκα τῆς ἐκεῖ θλιβεραῆς καταστάσεως, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 1022 ἀπὸ 19 Μαΐου 1924 Ἐγκυκλίου αὐτῆς¹⁷, τὴν ὁποίαν καὶ συναπέστειλε μετὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 830 ἀπὸ 22 Μαΐου 1924 ἀπαντητικοῦ Γράμματος¹⁸ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἐκτοτε καὶ κατ' ἐξακολούθησιν ἰσχύει τὸ κανονικὸν τοῦτο καθεστῶς.

14. Ἐνθ' ἀνωτέρω, ἀριθ. φύλ. 52 (1924), σελ. 459.

15. Βλ. τοῦτο ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 459, 460.

16. Σχετικῶς βλ. καὶ Θ ε ο κ λ. Σ τ ρ ά γ κ α, Ἐκκλησίας Ἑλλάδος Ἱστορία ἐκ πηγῶν ἀψευδῶν (1817-1967), τόμ. Β', Ἀθήναι 1970, σελ. 1265, 1266.

17. Αἱ Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι, Α' (1901-1933), Ἀθήναι 1955, σελ. 422, 423.

18. Βλ. τοῦτο ἐν «Ἐκκλησία», ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 460.